

ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Efficiency of Management for Dhamma Teaching in
Secondary Schools of Ayutthaya Province

พระครูพิศิษฐ์โชติธรรม*
รศ.ดร.อภิรักษ์ จันทร์ตะนี**
ดร.บุษกร วัฒนบุตร***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดและการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓) เพื่อศึกษาและนำเสนอรูปแบบประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๖๐ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๒๕ รูป/คน ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า

๑. แนวคิดและการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้แท้จริงผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจสอดคล้องกับวัย สติปัญญาความสามารถของผู้เรียน และเป็นกระบวนการเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ เกิดการเรียนรู้ และบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

๒. สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า กลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครู จำนวน ๑๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๗๘ มีเพศชาย จำนวน ๑๕๙ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๙๖

*วิทยานิพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

*** อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

มีอายุ ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๙๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๔ มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๙๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๗๐ ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการและครูที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๓.๕๙$) นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการและครูพระสังฆาธิการ มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน

๓. รูปแบบประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า **๑. การบริหารบุคคล** ครูพระสอนศีลธรรมได้รับการพัฒนาเพื่อที่จะทำให้ระบบงานของตนเองมีความก้าวหน้า มีความรวดเร็วโดยการอบรม การสัมมนาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ การสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ ให้พระสอนศีลธรรม **๒. การบริหารการเงิน** การเบิกจ่ายเงิน การบัญชีและระบบการจัดซื้ออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ **๓. การบริหารวัสดุอุปกรณ์** จะต้องมียุทธวิธีบริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพเพื่อใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่จำกัดหรือหามาเพิ่มเติมให้เกิดประโยชน์สูงสุด **๔. การจัดการ** จำแนกกระบวนการบริหารจัดการโดยแบ่งเป็น ๗ หน้าที่ ประกอบด้วยขั้นตอน POSDCoRB ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การจัดการเรียนการสอน, ธรรมศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study concepts and instruction for Dhamma Teaching in Secondary Schools of Phranakhon-sri Ayutthaya Province. 2) to study problems and obstacles for instruction for Dhamma Teaching in Secondary Schools of Phranakhon-sri Ayutthaya Province and 3) to propose the model to instruction for Dhamma Teaching in Secondary Schools of Phranakhon-sri Ayutthaya Province. The researcher used the mixed research method comprising both qualitative and quantitative approach. For the quantitative research, the study was conducted by collecting the data 360 persons. The data were analyzed by descriptive statistics including percentage, mean and standard deviation. For qualitative research, the study was conducted by in-depth interviewing from 25 key informants selected by purposive method with structured interview.

The research findings were as follows:

1. The concepts and instruction for Dhamma Teaching in Secondary Schools of Phranakhon-sri Ayutthaya Province found that the instruction were

process to pass in knowledge from instructors to learners that realized in age , intellect for the learners to solve problem with themselves.

2. The problems and obstacles of instruction for Dhamma Teaching in Secondary Schools of Phranakhon-sri Ayutthaya Province found that the sampling were teachers 186 (60.78%), Male 159 persons (51.96 %) age between 41-50 years 89 persons (32.04 %), Bachelor degree 189 persons (64.70 %). The opinions of sangha administration and teachers about the instruction for Dhamma Teaching in Secondary Schools of Phranakhon-sri Ayutthaya Province found that the sampling had opinion in overall had high level ($\bar{x}=3.59$) and indifference of the problems and obstacles of instruction for Dhamma Teaching in Secondary Schools of Phranakhon-sri Ayutthaya Province.

3. The model to instruction for Dhamma Teaching in Secondary Schools of Phranakhon-sri Ayutthaya Province found that 1) Human resource management: The monks who were teacher should be developed themselves by participation for training, seminar and set learning organization in this issues 2). Finance should be set the system for finance management, accounting, purchasing follow by school regulation. 3) Inventory management should be set management system for efficiency and the most ultimate. 4) the management process should be all functions that were called POSDCoRB : Planning, Organizing, Staffing, Directing, Coordinating, Reporting and Budgeting.

Keywords: Efficiency, Instruction, Dhamma Teaching

๑. บทนำ

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่อดีตมา มุ่งเน้นการศึกษาในทางด้านภาษาบาลีเป็นหลัก จนเมื่อปี พ.ศ.๒๔๓๕ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เมื่อคราวปกครองวัดบวรนิเวศวิหาร ได้กำหนดหลักสูตรสอนพระภิกษุและสามเณรขึ้น เพื่อให้เรียนรู้หลักพระพุทธศาสนา ทั้งด้านหลักธรรม พุทธประวัติ และพระวินัย ตลอดถึงหัตถ์แต่งแก้กระทู้ธรรม ตกถึงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๔๕๔ ได้ทรงปรับปรุงหลักสูตรใหม่เพื่อใช้สำหรับสอนพระนวกะ และได้โปรดให้จัดการสอบในส่วนกลางเป็นครั้งแรก ในเดือนตุลาคมปีเดียวกัน โดยใช้วัดบวรนิเวศวิหาร วัดมหาธาตุ และวัดเบญจมบพิตรเป็นสถานที่สอบ วิชาที่สอบมีอยู่ ๓ วิชา คือ ธรรมวิภาค แต่งความแก้กระทู้ธรรม และแปลภาษามคธเฉพาะท้องถิ่นในอรรถกถาธรรมบท จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๕๖ ได้ทรงปรับปรุงหลักสูตรใหม่อีกครั้งหนึ่ง เพิ่มคิหิปฏิบัติเข้าในธรรมวิภาค และได้ขยายหลักสูตรขึ้น

อีกเป็นระดับขั้นโทและขั้นเอก ดังมีหลักสูตรปรากฏในปัจจุบัน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอน
ธรรมศึกษา/นักรธรรมดีขึ้น จำเป็นต้องจัดการศึกษาให้เป็นระบบในการบริหารและจัดการศึกษาให้
บรรลุตามเป้าหมายของการศึกษา ย่อมต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารโรงเรียน มี
วิสัยทัศน์กว้างไกลมีความสามารถ คุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ยอมรับ และมีความฉลาดทั้งทางสติ
ปัญญา ทางอารมณ์ และความฉลาดทางคุณธรรม รวมทั้งปฏิบัติตามวิชาชีพ ผู้บริหารโรงเรียนจึงจะ
นำไปสู่ความมีสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา กล่าวได้ว่า สถานศึกษาทุกระดับ และทุกประเภท มีภารกิจ
หลักที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ตามระดับและประเภทของ
การศึกษานั้น คุณภาพที่คาดหวัง หมายถึง คุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนได้แก่
ความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ทักษะ ความสามารถ สุขภาพกาย และจิต และคุณลักษณะในด้าน
บุคลิกภาพ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งคาดหวังโดยการกำหนดในหลักสูตรคาดหวังโดยชุมชน
และสังคม คาดหวังโดยสถานศึกษาเองและคาดหวังโดยตัวผู้เรียนเองอีกด้วย^๑ ปัจจุบันการศึกษา
พระปริยัติธรรมแผนกธรรมนี้ มีพระพรหมมุนี (พรหมคุตตเถร) วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นแม่กองธรรม
สนามหลวง เน้นการพัฒนา ศาสนทายาทให้มีคุณภาพ สามารถดำรงพระศาสนาไว้ได้เป็นอย่างดี ทั้ง
ถือว่าเป็นกิจการของพระสงฆ์ส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยมา
ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน^๒ การเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัด
พระนครศรีอยุธยาในปัจจุบัน ซึ่งมีจำนวน ๓๔ โรงเรียน มีพระภิกษุเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ทำการสอน
ธรรมศึกษา ไม่ต่ำกว่า ๕๐ รูป ซึ่งคณะผู้บริหารและครูอาจารย์ ต่างให้ความร่วมมือประสานงานและ
วางแผนร่วมกันกับพระภิกษุผู้ทำหน้าที่ในการสอนธรรมศึกษาอย่างสม่ำเสมอ แต่ก็ยังมีปัญหาที่เป็น
ส่วนสำคัญที่เป็นจุดมุ่งหมายของการสอนธรรมศึกษา นั่นคือพัฒนาการทางด้านคุณธรรมจริยธรรม
ของนักเรียน จากการสังเกตแต่ละโรงเรียน กลับมีพัฒนาการด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับต่ำ
เป็นปัญหาที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ปรึกษาหารือกันอยู่เป็นประจำ และปรับกระบวนการ
ต่างๆ รวมถึงสิ่งแวดล้อมเพื่อจูงใจการสร้างค่านิยมที่ดีให้กับตัวนักเรียนเองด้วย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาเป็นระยะเวลาหลายปี ได้ประสบกับ
ปัญหาในการทำงานหลายอย่าง ทั้งปัญหาจากตัวผู้สอนเอง และปัญหาจากตัวนักเรียน ปัญหา
เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ที่ทำการสอน ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่ต้องการ
ศึกษาวิจัยเพื่อทราบถึงยุทธวิธีในการถ่ายทอดหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ
มากขึ้น และเพื่อศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นของผู้เรียนต่อเนื้อหาวิชาธรรมศึกษาที่ได้จัดการ
เรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อที่จะได้นำมาพัฒนาและปรับปรุงตัวเอง พร้อมทั้งเป็นแนวทางให้กับครู
พระสอนศีลธรรมรูปอื่นๆ อีกประการหนึ่ง เพื่อเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการเรียน

^๑ กมล ภูประเสริฐ, การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทจำกัด ก.พล,
๒๕๔๔), หน้า ๓๓.

^๒ สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, เรื่องสอบธรรมสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. ๒๕๔๔,
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๑๙๓-๑๙๕.

การสอนธรรมศึกษา ให้สอดคล้องกับยุคปฏิรูปการศึกษาต่อไปในอนาคต โดยที่ผู้วิจัยหวังว่า การวิจัยครั้งนี้ จะเป็นการค้นพบประเด็นในการแก้ปัญหาเพื่อจะได้สร้างสายสัมพันธ์ที่ีระหว่างบ้าน (ชุมชน) วัด และโรงเรียน และเป็นการเผยแผ่หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาให้เข้าสู่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยด้านเนื้อหาที่จะทำการศึกษาวิจัยไว้ โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหา ได้แก่

๑) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

๒) สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปรมี ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการจัดการเรียนการสอน ๒) ด้านสื่อการเรียนรู้ ๓) ด้านการจัดกิจกรรม ๔) ด้านการพัฒนาคนตามหลักพระพุทธศาสนา

๓) นำเสนอรูปแบบประสิทธิภาพตามหลักการจัดการตามแนวคิดของศิริวรรณ เสรีรัตน์ ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารปัจจัยสี่ (4M) ในการบริหารบุคคล การบริหารการเงิน การบริหารวัสดุอุปกรณ์และการจัดการ^๓

๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑) **ตัวแปรต้น (Independent Variables)** คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพ เพศ อายุ และระดับการศึกษา

๒) **ตัวแปรตาม (Dependent Variables)** คือ ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการและครูที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา

^๓ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๕๓), หน้า ๔๗.

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในด้านต่างๆ คือ ๑) ด้านการจัดการเรียนการสอน ๒) ด้านสื่อการเรียนรู้ ๓) ด้านการจัดกิจกรรม ๔) ด้านการพัฒนาคนตามหลักพระพุทธศาสนา

๓.๓ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มพระสังฆาธิการ จำนวน ๑๓ รูป กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน ๑๒ คน รวมทั้งสิ้น ๒๕ รูป/คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยเลือกแบบเจาะจง

กลุ่มตัวอย่าง มาจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)^๔ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐๖ รูป/คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๒๑๓ รูป และครูผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสอนพระพุทธศาสนา จำนวน ๑,๓๙๔ คน รวมทั้งสิ้น ๑,๕๐๗ รูป/คน^๕ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires)

๓.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. **ด้านการจัดการเรียนการสอน** คือ การจัดเวลาในการเรียนธรรมศึกษาของโรงเรียนไม่เหมาะสมและขาดการประชุมความร่วมมือกันระหว่างพระสอนธรรมศึกษาและคณะครูอาจารย์ ขาดการสนับสนุนและไม่เห็นความสำคัญถึงการสอนธรรมศึกษา สื่อการสอนของครูพระสอนธรรมศึกษามีน้อยและไม่ทันสมัยเท่าที่ควร การจัดเวลาในการเรียนธรรมศึกษาของโรงเรียนไม่เหมาะสมกับช่วงเวลา และเวลาในการสอนน้อยกว่าช่วงเวลาที่ควร เนื่องจากโรงเรียนยังไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนธรรมศึกษา การจัดทำแผนการสอนของครูพระสอนธรรมศึกษาและหลักสูตรไม่สอดคล้องกันเนื่องจากไม่มีการประชุมร่วมกันของทั้งสองฝ่าย ในการจัดการเรียนการสอน

๒. **ด้านสื่อการเรียนรู้** คือ สื่อการสอนที่มีอยู่ล้าสมัยไม่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้สอนมีทักษะน้อยเกินไปและความสามารถในการผลิตสื่อหลังจากสื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ไม่มีความหลากหลายใช้แต่เดิมๆ สื่อการเรียนการสอนไม่มีความน่าสนใจ สื่อการเรียนการสอนไม่ทันสมัย ทำให้วงวนอนน่าเบื่อ สื่อการเรียนการสอนไม่อยู่ในสภาพ

^๔ ธานีรินทร์ ศิลป์จาร์, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : บิซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๒), หน้า ๔๘-๔๙.

^๕ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓, สถิติจำนวนครูและนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: www.interu.net, [๒ ธันวาคม ๒๕๕๖]

เก่าเกินไปไม่พร้อมใช้งาน สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ เช่นคอมพิวเตอร์ เครื่องฉาย ไม่มี ผู้สอนไม่มี สื่อการเรียนการสอน ในการสอนวิชาธรรมศึกษาเลย

๓. ด้านการจัดกิจกรรม คือ พระภิกษุจัดกิจกรรมการเรียนสอนไม่เข้าใจทำให้นักเรียน เกิดความน่าเบื่อและง่วงนอนมาก ซึ่งมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน ธรรมะมีน้อยเกินไป กิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เป็นแบบเรียบง่าย ชอบให้ทำกิจกรรมแบบเดิมๆ ซ้ำแล้วซ้ำอีก ซึ่งมีกิจกรรมการเรียนการสอนไม่มีการสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การเรียนการสอนในปัจจุบันนี้ ก็ยังเป็นแบบเดิมๆ บางวัดก็เริ่มมีการนำโน้ตบุ๊ก คอมพิวเตอร์มา ใช้ในสื่อการเรียนการสอนและใช้เครื่องฉายหรือจอ LCD มาใช้ก็เริ่มมีขึ้นเรื่อยๆ แต่ก็ส่วนน้อยมาก

๔. ด้านการพัฒนาคน คือ การอบรมธรรมะที่ถูกต้อง ต้องกระทำร่วมกันทั้งบ้าน โรงเรียน วัด หรือสังฆม ทั้งหมัด โดยต้องปลูกฝังตั้งแต่ยังเด็กอยู่นั้นยังไม่เต็มที่เหมาะสม การอบรม ธรรมะที่ถูกต้อง ต้องกระทำร่วมกันทั้งบ้าน โรงเรียน วัด หรือสังฆม ทั้งหมัด โดยต้องปลูกฝังตั้งแต่ยัง เด็กอยู่นั้นยังไม่เต็มที่เหมาะสม นักเรียนที่เรียนธรรมศึกษาแล้วนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันมีส่วนน้อย มาก เพราะการเรียนธรรมศึกษานั้นเข้าใจยาก การคัดสรรพระธรรมศึกษาที่จบการศึกษาตั้งแต่ นักธรรมชั้นโทขึ้นไปก็พอให้ทำหน้าที่ช่วยสอนมีน้อยเพราะว่าพระบวชน้อยลง การพัฒนาบุคลากร เริ่มจะมีปัญหาอันเนื่องมาจากสมาชิกที่จะเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุใหม่หรือพระนวกะบวชแล้วไม่อยู่นานเหมือนเมื่อก่อน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพทางด้าน ประเภทของสื่อ มี ๓ ประเภทใหญ่ๆ คือ ๑) สื่อการสอนประเภทเครื่องมือหรืออุปกรณ์ ได้แก่ เครื่อง ฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ คอมพิวเตอร์ วิดีโอเทป โทรทัศน์ เป็นต้น ๒) สื่อประเภทวัสดุ ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสือคู่มือการเรียน รูปภาพ แผ่นฟิล์ม แผ่นสไลด์ ม้วนเทป แผนที่ หุ่นจำลอง เป็นต้น ๓) สื่อการสอนประเภทวิธีการ ได้แก่ การสาธิต การจัดปายนิทรรศการ การศึกษานอก สถานที เป็นต้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ สื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ว่ามี บทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้ใน ๓ องค์ประกอบ คือ เนื้อหาสาระ ทักษะ การฝึก ปฏิบัติ ภาย วาจา ใจ ครูผู้สอนทุกคนจะพิจารณาเลือกสรร จัดหา เพื่อนำมาประกอบการ เรียนรู้หรือช่วยให้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อการจัดการ เรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ตำรา และหนังสือเรียน รูปภาพ และแผ่นภาพวัน สำคัญ วิดีโอทัศน์พุทธประวัติ สาวก เครื่องฉาย ข้ามศีรษะ สื่อบุคคล (พระสงฆ์) การจัดกิจกรรม ต่างๆ ที่เน้นคุณธรรม เหล่านี้เป็นต้น

ครูจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพกิจกรรมในการจัดการการเรียนการสอน ขึ้นปฏิบัติ เป็นกิจกรรมหลักของการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ กิจกรรมในชั้นนี้จัดได้หลายรูปแบบ เช่น กิจกรรมการอภิปราย กิจกรรมการบรรยาย กิจกรรมการอ่าน กิจกรรมการสังเกตและการจดบันทึก กิจกรรมการค้นคว้าในห้อง สมุด กิจกรรม การทดลอง กิจกรรมการแสดงแบบต่างๆ และกิจกรรมการค้นคว้ารายงาน

การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้แท้จริงผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้น่าสนใจสอดคล้องกับวัยสติปัญญาความสามารถของผู้เรียน และเป็นกระบวนการเพื่อให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ เกิดการเรียนรู้ และบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทรงให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการสอนในเชิงปฏิบัติ สามารถจะทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับผลตามความสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน ทรงเน้นการปฏิบัติตามคำสั่งสอนเพื่อประโยชน์ ส่งผลให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา มีลักษณะนิสัย มีทักษะ มีบุคลิกภาพและมีเจตคติที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีปกติสุข ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวกตลอดจนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอก และสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียน จนทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานซึ่งเป็นการมองประสิทธิผลในภาพรวม

๒) รูปแบบประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี (4M) ดังนี้

๑. การบริหารบุคคล คือ การบริหารบุคคลตามที่ได้ประชุมสนทนากับโรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ทราบว่า อยากให้มีครูพระสอนธรรมศึกษาประจำโรงเรียนเพื่อช่วยในการเรียนการสอนธรรมศึกษาตามจุดประสงค์ของโรงเรียนและเป้าหมายให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ความสามารถด้านใดบ้าง เพื่อความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเริ่มตั้งแต่แผนความต้องการ แผนการให้ได้มาของกำลังครูพระสอนธรรมศึกษาและแผนการใช้กำลังครูพระสอนธรรมศึกษาให้เพียงพอต่อนักเรียน การจัดบุคคลและการสรรหาบุคคลให้ดำรงตำแหน่งการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นไปตามความต้องการของโรงเรียน

๒. การบริหารการเงิน คือ ครูพระสอนธรรมศึกษานั้นต้องมีทุนการเงินจากโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยระยะยาวที่ใช้เวลาในการที่จะได้รับผลตอบแทน ครูพระสอนธรรมศึกษาได้จากคณะครูและผู้ปกครอง งบประมาณของโรงเรียนตามที่กำหนดไว้พอประมาณ ครูพระสอนธรรมศึกษาได้หาทุนมาช่วยโรงเรียนเรียน เช่น ห้องจริยธรรม ห้องคุณธรรม จัดหาผ้าป่าการกุศลและแจกทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่สอบผ่านธรรมศึกษา ทุกโรงเรียนต้องมีครูพระไปสอนตามโรงเรียนต่างๆ ให้มีคุณธรรมจริยธรรมตามหลักสูตร และต้องมีจิตอาสาช่วยเหลือด้านต่างๆ ไม่หวังผลตอบแทน

๓. การบริหารวัสดุอุปกรณ์ คือ วัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนมีพร้อมสมบูรณ์ เช่น ห้องเรียน ชั้นเรียน ห้องสมุด ห้องประชุม ห้องน้ำ หนังสือเรียน ตำราเรียน สมุด ดินสอ ปากกา กระดาษ กระดานเขียน โต๊ะ เก้าอี้ โปรเจคเตอร์ช่วยสอน คอมพิวเตอร์ สื่อการสอน และอื่นๆ มีอยู่พร้อมบริบูรณ์เพื่อการเรียนการสอนทุกชั้นประถมศึกษาตรี โท เอก เนื่องจากว่าต้องพิจารณาตั้งแต่การรับหรือว่าการได้มาซึ่งพัสดุ การนำพัสดุไปใช้ และสุดท้ายก็คือการเสื่อมสภาพ หรือหมดอายุการใช้งาน ก็ต้องจำหน่ายออกจากบัญชี เพื่อที่จะหามาทดแทนใหม่ ในเรื่องของระบบบริหารพัสดุ มีความจำเป็นมากสำหรับส่วนราชการ เพราะว่าการได้มาซึ่งวัสดุสิ่งของต่างๆ

๔. การจัดการ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนได้มอบหมายให้ครูพระสอนธรรมศึกษามีหน้าที่ดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของแม่กองธรรมสนามหลวง ในการกำหนดวิสัยทัศน์ให้ครู และนักเรียน มีความรู้วิชาธรรมศึกษา สอดคล้องตามหลักสูตรปัจจุบัน โดยกำหนดพันธกิจตามที่แม่กองธรรมสนามหลวงให้แนวทางปฏิบัติ และได้รับการสนับสนุนทุนทรัพย์ส่วนหนึ่งจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จะให้การอุปถัมภ์ตามจำนวนนักเรียนที่สอบได้แต่ละโรงเรียนเป็นเกณฑ์ การจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จัดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพน่าสนใจ และผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การบริหารบุคคลมีการกำหนดระยะเวลาในการสรรหาบุคลากรด้านต่างๆ อย่างชัดเจนและมีการเปิดโอกาสให้ผู้มีคุณสมบัติได้ทำหน้าที่และมีการกลั่นกรองตรวจสอบคุณสมบัติขั้นต้น การพิจารณาความสามารถในการปฏิบัติงานและการจัดวางตัวบุคคลปฏิบัติงานในตำแหน่งต่างๆ ไว้อย่างเหมาะสม การแต่งตั้งมอบหมายงานให้บุคลากรปฏิบัติมีความชัดเจนในสิ่งที่ปฏิบัติตามกองธรรมสนามหลวง การบริหารบุคคลตามที่ได้ประชุมสนทนากับโรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ทราบว่า อยากให้มีครูพระสอนธรรมศึกษาประจำโรงเรียนเพื่อช่วยในการเรียนการสอนธรรมศึกษาตามจุดประสงค์ของโรงเรียนและเป้าหมายให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม การบริหารบุคคลควรเพิ่มจำนวนครูพระสอนธรรมศึกษาให้มากขึ้นการบริหารการเงิน คือ เป้าหมายหน้าที่ของการเงิน

ลักษณะของการเงิน การเงิน คือ การบริหารงานเกี่ยวกับการหมุนเวียนของเงินผ่านองค์การ ไม่ว่าจะองค์การนั้นจะมีลักษณะเป็นบริษัท ธนาคาร หน่วยงานของรัฐหรือโรงเรียนก็ตาม หรือไม่ว่าองค์การนั้นจะเป็นรูปลักษณะใดก็ตาม องค์การต่างๆ เหล่านี้จะต้องมีการไหลของเงินผ่านองค์การ เพราะฉะนั้นการไหลเวียนของเงินจึงเป็นจุดสำคัญสำหรับองค์การต่างๆ การบริหารวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน ได้ดำเนินการตามกฎเกณฑ์ของแม่กองธรรมสนามหลวงคือมอบหมายให้ครูพระสอนธรรมศึกษา ตามลำดับชั้นตรี โท เอก รับผิดชอบดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน วัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนมีความพร้อมเพื่อการเรียนการสอนทุกชั้น

โรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์เพื่อการเรียนการสอนพร้อม เช่น หนังสือเรียน ตำราเรียน ปากกา สมุด โปรเจคเตอร์ช่วยสอน คอมพิวเตอร์ สื่อการสอน เพื่อดำเนินการเรียนการสอนให้เพียงพอกับปริมาณนักเรียน การจัดการโรงเรียน จะขึ้นอยู่กับผู้อำนวยการโรงเรียนมีนโยบายออกมา เช่น กำหนดปัจจัยนำเข้า กำหนดกระบวนการเรียนการสอน อุปกรณ์การเรียนการสอน สวัสดิการให้แก่ครูพระสอนธรรมศึกษา และกำหนดถึงปัจจัยนำออกเช่นผลผลิตนักเรียนสอบได้ตามกฎเกณฑ์ของแม่กองธรรมสนามหลวง การจัดการโรงเรียนมีความพร้อมบริบูรณ์ คือ ครูพระสอนธรรมศึกษากำกับดูแลเรื่องตำราเรียน สมุด กระดาษ ปากกา กระดาษเขียน เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ช่วยสอน โต๊ะ เก้าอี้ พัดลม แอร์ ห้องเรียน ห้องจริยธรรมและอื่นๆ มีอยู่พร้อมบริบูรณ์เพื่อการเรียนการสอนทุกชั้นของธรรมศึกษา ครูพระสอนธรรมศึกษาเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือการเรียนการสอนและหาที่สอบธรรมศึกษาและทดสอบธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ก่อนสอบจริง

๕. อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑ อภิปรายผลสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการและครูที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นงศ์ลักษณ์ เรือนทอง** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล” รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๘ องค์ประกอบ ซึ่งมีความถูกต้องเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย^๖

๒) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการและครูที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสื่อการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อภิรักษ์ จันตะนี** และ **ปรีชา วรารัตน์ไชย** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน” เห็นว่าความคิดเห็นของผู้บริหารหลักสูตรต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตร ระดับปริญญาเอกอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก^๗

๓) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการและครูที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการจัดกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศิริพร ตันติยมาศ** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งมีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย^๘

๔) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการและครูที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการพัฒนาคน โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันท ชาติทอง** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญา

^๖ นงศ์ลักษณ์ เรือนทอง, “รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐).

^๗ อภิรักษ์ จันตะนี และปรีชา วรารัตน์ไชย, “การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน”, **รายงานการวิจัย**, (คณะวิทยาการจัดการ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๑).

^๘ ศิริพร ตันติยมาศ, “การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐).

ศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย” ที่ใช้การสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ในระดับมาก^๙

๕.๒ อภิปรายผลนำเสนอรูปแบบประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยจะได้อภิปรายผลความคิดเห็นของพระสังฆาธิการและครูที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

๑) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการและครูที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การบริหารบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระเมธีธรรมาลังการ และคณะ** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แพร่ เขต ๑” ในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ^{๑๐}

๒) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการและครูที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การบริหารการเงิน โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และคณะ** ที่ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษากรณี โรงเรียนวิถีพุทธ ๑๐ เขตพื้นที่ศึกษา” มีรูปแบบที่เป็นไปในแนวเดียวกัน มาตรฐานเดียวกันและเสมอภาคกัน จะต้องจัดการโดยทุกฝ่ายทั้งชุมชน ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้บริหาร นักเรียนและผู้บริหารในพื้นที่ และการจัดสรรทรัพยากรให้ทั่วถึงเกิดประโยชน์แก่ทั้งโรงเรียน และผู้เรียนต้องได้รับความร่วมมือในการเข้าร่วมการจัดสรร และการกำหนดแนวทางการบริหาร มาตรฐานศึกษาและการจัดการเรียนรู้โดยผู้บริหารการศึกษา ระดับชาติ ระดับท้องถิ่นหรือพื้นฐานและระดับโรงเรียนร่วมกัน เพื่อให้เกิดโรงเรียนวิถีพุทธตามความต้องการของสังคม^{๑๑}

๓) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการและครูที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การบริหารวัสดุอุปกรณ์ โดยภาพรวม

^๙ ฆนัท ธาตุทอง, “การพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย”, **รายงานการวิจัย**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ๒๕๕๔).

^{๑๐} พระเมธีธรรมาลังการ และคณะ, “การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต ๑”, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

^{๑๑} สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และคณะ, “การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษากรณี โรงเรียนวิถีพุทธ ๑๐ เขตพื้นที่ศึกษา”, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

อยู่ในระดับเห็นด้วยมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เสื่อ สัชชานนท์ และคณะ** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาในรูปแบบการพัฒนาจริยธรรมแนวพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์” พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันคือ การยอมรับความจริงที่เกิดขึ้น ใช้หลักความจริงแก้ปัญหาตามที่เกิดขึ้นจริง มีจิตใจเป็นอิสระจากสิ่งสัมพันธกับชีวิต ใช้ปัญญาเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต เข้าใจจุดมุ่งหมายของชีวิต รู้จักวิถีที่จะนำชีวิตไปในทางที่ดี รู้จักสร้างระเบียบวินัยให้กับชีวิตและอยู่อย่างปลอดภัยไว้เฝ้า^{๑๒}

๓) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการและครูที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สิน งามประโคน และคณะ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” พบว่า แนวทางในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่นิสิตนักศึกษาที่เด่นชัด คือ พ่อแม่ให้การอบรมสั่งสอน ช่วยชี้แนะพฤติกรรมของตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้วย กลุ่มเพื่อนมีส่วนช่วยชักจูงใจให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดี ควรมีการแนะนำต้นแบบที่ดี หรือแบบอย่างที่ดีแก่นิสิตนักศึกษา และควรจัดกิจกรรมให้มีการยกย่องส่งเสริมคนดี และกล่าวตักเตือนให้นิสิตนักศึกษา ปรับปรุงพฤติกรรมที่บกพร่องและการจัดสภาพแวดล้อมสื่อ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา^{๑๓}

๖. ข้อเสนอแนะ

จากศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยจึงสรุปข้อเสนอแนะประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

๖.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) จัดสิ่งเอื้ออำนวยในการสอนแก่ครูพระ เช่น ห้องพุทธศาสนา วัสดุ ครุภัณฑ์ สื่อการสอน และจัดรถรับ-ส่ง ตามสมควร (ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนอาชีวศึกษาไม่สนับสนุนให้ครูพระปฏิบัติงานอย่างเต็มที่)

๒) สนับสนุนการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ เช่น ไปวัด หรือ เข้าค่ายพุทธบุตร หรือ บวชสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น

^{๑๒} เสื่อ สัชชานนท์ และคณะ, “การศึกษาในรูปแบบการพัฒนาจริยธรรมแนวพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๑๓} สิน งามประโคน, และคณะ, “การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

- ๓) จัดวิชาและเวลาให้แก่ครูพระอย่างเต็มที่
- ๔) สนับสนุนให้ครูพระพัฒนาศีลธรรม จริยธรรม แก่บุคลากรในโรงเรียนด้วย
- ๕) จัดกิจกรรมการทำบุญตักบาตรทุกวันศุกร์ของสิ้นเดือน เพื่อสร้างวัฒนธรรมที่ดีในสถานศึกษา

๖) ให้ความร่วมมือในการรายงานข้อมูลของโครงการแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๖.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากการศึกษาความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถนำมาเสนอแนะได้ดังนี้

๑. กรมการศาสนา ควรสนับสนุนการฝึกอบรมหลักสูตรครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ทั่วถึงทุกจังหวัดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศึกษาพระพุทธรูปศาสนา

๒. สถานศึกษา ควรปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับกลุ่มเนื้อหาสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๔๔ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญวิชาพระพุทธศาสนาและครูพระสอนศีลธรรมมีส่วนร่วม เพื่อให้เนื้อหาหลักสูตรครอบคลุมทุกชั้นเรียน มีเวลาในการเรียนเหมาะสม มีความเป็นเอกภาพในการวัดผลและประเมินผล และควรเน้นพฤติกรรมของผู้เรียนมากกว่าการวัดความรู้ด้านวิชาการ

๓. สถานศึกษา ควรประสานงานทั้งพระสงฆ์ ผู้บริหารสถานศึกษา และมหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อให้การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๓) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของครูพระผู้สอนธรรมศึกษาในโรงเรียน

๒. ควรศึกษาเชิงพัฒนาเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้ครูพระผู้สอนธรรมศึกษามีความตื่นตัวและมีความพร้อมในการสอนมากยิ่งขึ้น

๓. ควรศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งเสริมความสามารถในการสอนของครูพระผู้สอนธรรมศึกษาในโรงเรียน

๔. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของครูพระผู้สอนธรรมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

๕. ควรศึกษาประสิทธิภาพการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนอื่นๆ ด้วย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ:

กมล ภูประเสริฐ. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทจำกัด ก.พล, ๒๕๔๔.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕.

สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง. เรื่องสอบธรรมสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔.

(๒) วิทยานิพนธ์/รายงานวิจัย:

ฉันท ชาติทอง. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ๒๕๕๔.

พระเมธีธรรมมาลังการ และคณะ. การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต ๑. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

นงศ์ลักษณ์ เรือนทอง. รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.

ศิริพร ตันตียมาศ. การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.

เสื่อ สัชชานนท์ และคณะ. การศึกษารูปแบบการพัฒนาจริยธรรมแนวพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

สิน งามประโคน. และคณะ. การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, และคณะ. การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษากรณี โรงเรียนวิถีพุทธ ๑๐ เขตพื้นที่ศึกษา. รายงานการวิจัย. คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

อภิวัฒน์ จันตะนี และ ปรีชา วรรัตน์ไชย. การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน. รายงานการวิจัย. คณะวิทยาการจัดการ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๑.

๒. ภาษาอังกฤษ

(I) Book:

Mullins, L. J. **Management and Organizational Behavior**. London: Pitman Publishing, 1985.

Shally. **Responding to Social Change**. Pnnsylvania: Hutchison and Press, 1975.

Vavra, T.G. **After Marketing : How to Keep Customer for Life through Relationship Marketing**. New York: McGraw-Hill, 1992.

